

Volby v Turecku jsou demokratické, ale neférové. Turci mají vysokou volební morálku, komentuje zpravodaj

radiozurnal.rozhlas.cz/volby-v-turecku-jsou-democraticke-ale-neferove-turci-maji-vysokou-volebni-8993151

15. května 2023

15. květen 2023

Dvacet minut Radiožurnálu

»Největší audioportál na českém internetu

Současný turecký prezident Recep Tayyip Erdogan | Foto: Reuters

Všiml jsem si, že jsou v průzkumech trochu ignorováni nerozhodnutí voliči, vysvětluje zpravodaj Štěpán Macháček možný důvod, proč se průzkumy spletly při předpovědi vítězství prezidentského kandidáta Kiliçdaroglua

24:04

Koncem května čeká Turecko druhé kolo prezidentských voleb. Stávající turecký prezident Recep Tayyip Erdogan dopadl ve včerejších prezidentských volbách lépe, než předpovídaly průzkumy, podle kterých měl větší vyhlídky na vítězství jeho soupeř Kemal

Kiliçdaroglu. Proč se volební předpovědi nevyplnily? Proč bylo sčítání hlasů v Turecku provázeno tolika protichůdnými informacemi? Tomáš Pancíř se ptal zvláštního zpravodaje Českého rozhlasu v Turecku Štěpána Macháčka.

O novém tureckém prezidentovi rozhodne až druhé kolo voleb. Odpoledne to oznámil turecký nejvyšší volební úřad. Ani jeden z kandidátů totiž v prvním kole nezískal víc než 50 procent hlasů. Dosavadnímu prezidentovi Erdoganovi přitom nechybělo moc. Dostal 49,5 procenta. Co tento výsledek ukazuje?

IROZHLAS

Erdogan ani Kiliçdaroglu nezískali nadpoloviční většinu, Turecko čeká druhé kolo prezidentských voleb

Bylo to velké překvapení pro lidi, kteří podporovali opozici, protože veškeré předvolební průzkumy říkaly přesný opak. Průzkumy, a to nejen těsně před volbami, ale několik měsíců před volbami předpovídaly, že hlavní opoziční kandidát Kemal Kiliçdaroglu vede před Recepem Tayyipem Erdoganem o nějaké 4,5 procentních bodů. Nakonec výsledek ukázal opak.

Teď se vedou diskuse o tom, jak je možné, že se předvolební průzkumy tolik pletly. Já sám jsem si tuto otázku samozřejmě položil. Všiml jsem si, že průzkumníci trochu ignorovali skupinu voličů, která byla nerozhodnutá. Nevím proč se neobjevovala v těch kategoriích, ale sám jsem z vlastní zkušenosti viděl, že i když je Turecko dost rozdělené v tom, kdo koho podporuje, pořád je tu poměrně široká mezera lidí, kteří se rozhodovali na poslední chvíli, a to v kombinaci s velice intenzivní volební morálkou.

Volební účast v Turecku byla skoro 87 procent.

Připomenu, že volební účast byla skoro 87 procent a Turci běžně mají 81 až 82 procent při parlamentních volbách. Takže jdou k volbám a rozhodují se třeba až na poslední chvíli. A takových voličů bylo dost a na poslední chvíli se z nějakého důvodu rozhodli spíše pro Recepta Tayyipa Erdogana než pro kandidáta opozice.

Se zpravodajem ČT Václavem Černoorským jsme ve vysílání mluvili o tom, že pokud bude druhé kolo, předběžné výsledky dávají větší šance současnému prezidentovi Erdoganovi. Dostal v prvním kole víc hlasů, navíc jeho strana vyhrála souběžné parlamentní volby. Je i podle tebe v tuto chvíli Erdogan velkým favoritem druhého kola?

Když zvítězí Kiliçdaroglu, tak se Turecko vrátí k parlamentnímu režimu, předpovídá politoložka

Myslím, že ano. Ta pomyslná startovací čára pro kandidáta opozice Kiliçdaroglu je horší právě v tom, že většinu v parlamentu znovu obsadily strany, které podporují současného prezidenta Erdogana. Čili představa, že by prezidentské volby vyhrál třeba Kiliçdaroglu a spolupracoval s parlamentem, kde by byly strany naopak z opačného tábora, tak je představa vlastně dost nejasná, jak by mohl vládnout a jak by to fungovalo.

Připomenu, že tento systém je v Turecku nový. Byl zavedený až po referendu v roce 2017, kdy prezident převzal nejvyšší výkonnou moc a zatím se příliš nevyzkoušel. To je jedna věc, která už dopředu trochu ubírá body Kiliçdarogluovi. Druhá věc je, a to bude zajímavé,

koho podpoří třetí kandidát v prezidentském souboji Sinan Ogan. Je to krajně pravicový, hodně nacionalistický kandidát a získal asi 5 procent hlasů. Tedy překvapivě hodně, každý ho odepisoval.

Zajímavé bude, koho v druhém kole podpoří třetí kandidát Sinan Ogan.

A ten se teď rozhodne, koho doporučí svým pěti procentům voličů v druhém kole. Zda to bude právě pro kandidáta opozice Kiliçdaroglu, anebo pro stávající prezidenta Erdogana. Zatím se nevyjádřil.

Myslím, že podle jeho ideologického zaměření spíše tíhne k Erdoganovi, ale ještě to neřekl. A to je 5 procent hlasů, které určitě udělí rozdíl. Na druhou stranu samozřejmě ti voliči se pak rozhodnou podle sebe, a ne nutně podle doporučení svého kandidáta.

Už víme, že parlamentní volby vyhrálo uskupení stran blízké Erdoganovi. Jak jsou pravomoci v Turecku rozdělené? O kolik je zásadnější postava prezidenta v současném modelu, který funguje od roku 2018? Je opravdu důležitější prezident než parlament?

iROZHLAS

Kontejnery vedle prolézaček. Turci po zemětřesení hlasovali v provizorních volebních místnostech

Je důležitější, ale zároveň spoustu zákonů pořád schvaluje parlament. Prezident, pokud by chtěl obejít parlament, musel by vládnout pomocí dekretů, což možné je, ale nedá se to dělat dlouhodobě. Je to spíše dočasná nebo výjimečná možnost.

Každopádně jsou to dvě obrovsky mocná centra moci. Prezident a parlament. Určitě se nedá říct, že by mohl jeden vládnout bez druhého.

Je to ale model, který je opravdu nový. Je to po přechodu na prezidentský systém. Do té doby tu byl parlamentní systém s vládou, s premiérem a prezidentem jako představitelem nevýkonné moci. Zatím to není vyzkoušený systém. A za tu dobu, co existuje, vždy byl prezident ze stejné strany, jako byla parlamentní většina, takže to fungovalo. Ale pokud by to bylo náhodou nevyrovnané, nikdo moc neví, jak by mohly tyto dvě složky spolupracovat.

Dá se mluvit o tureckých prezidentských volbách jako o férových a demokratických volbách?

İROZHLAS

Erdogan je překážkou pro rozvoj Turecka, soudí mladí lidé. Nadcházející volby v Turecku budou velmi těsné

Jako o demokratických ano v tom smyslu, že volby samotné, volební proces, volení, sčítání hlasů, jsou nezpochybňované. Dokonce sami Turci, i ti, kteří patří k poražené straně, nikdy nezpochybňovali výsledky voleb. Je tam i kontrolní mechanismus, všechny angažované politické strany mají své pozorovatele a jsou tu i zahraniční pozorovatelé. Takže v tomto smyslu nebyly skutečně volby nikdy zpochybňované. Dá se říct, že demokratické jsou.

Opozice měla obrovské mítinky ve velkých městech, tak jako vždy předtím a nebyly nijak omezované. Jiná věc je férovost ve smyslu prostředí, atmosféry a třeba médií. Tam to rozhodně férové, v našem

slova smyslu, není. Média jsou v Turecku jednoznačně provládní. Prostor pro opozici a vládu v nich není vyvážený. Jsou to převážně soukromá média, soukromé televize.

Prostor pro opozici a vládu není v tureckých médiích vyvážený.

Vlastní je podnikatelé, kteří ze zjištěných důvodů dávají velký prostor vládě, nikdy ji nekritizují apod. Prostředí není nastavené férově. Ale na druhou stranou, dnešní moderní komunikační kanály a sociální sítě jsou prostory, kam se opozice uchyluje tak, že dosáhne ke svým stoupencům. Každopádně prostředí férové není, ale volby samotné technicky demokratické jsou.

Už včera se objevovaly na sociálních sítích náznaky nebo informace o možných manipulacích voleb. Ve zprávě ČTK se píše, že neúspěšný třetí kandidát se připojil ke kritice údajných manipulací s volebními výsledky ve prospěch Erdogana. To samé tvrdí i zástupci opozičních stran kolem Kiliçdaroglu. Máš nějaké další informace, jak tyto manipulace měly vypadat?

To se nestalo poprvé. Bylo to už, pokud vím, u místních voleb v roce 2019, kdy radnice největších měst Istanbulu, Ankary a Izmiru získala opozice. A je to zvláštní, moc si to nedokážu představit, co tím vláda nebo aspoň provládní instituce sledují. Šlo tam o manipulaci s načasováním zveřejňování některých výsledků z některých oblastí údajně tak, aby to na začátku vypadalo, že vyhrává vládnoucí strana, vládnoucí prezident.

Byly na to stížnosti. Nakonec ale vždy ke konci byly výsledky v podstatě uspokojující, respektive nikdo nenamítal nic proti konečným výsledkům, takže není úplně jasné, co tím volební komise sleduje. Ale skutečně už poněkolkáté tak zvláštně časovala a dávkovala volební výsledky.

Jak se žije v současném Turecku? A jak se může proměnit turecká zahraniční politika, pokud se prezidentem stane Kemal Kiliçdaroglu? Poslechněte si celý rozhovor.

autoři: Tomáš Pancíř , Štěpán Macháček , tec
Všechny díly pořadu na mujRozhlas

Související

•

•

OBRAZEM: Spousta tureckých voličů nezažila nikoho jiného než Erdoğan. Přesto podporují jeho oponenta

Turecko čeká napínavá neděle, v neděli se konají parlamentní i prezidentské volby. Po dvaceti letech u moci může prezident Recep Tayyip Erdoğan skončit v opozici.

•

Turecko na rozcestí. Sjedená opozice se snaží zvrátit dvě dekády trvající nadvládu Erdogana

Turci jdou v neděli k dvojím volbám, kromě parlamentních je čekají také prezidentské. Ve veřejném prostoru se to jen hemží přívlastky jako „nejdůležitější volby roku“ či „referendum o Erdoganovi“.

